El món clàssic II

Xavier Espluga

PID_00178834

Material docent de la UOC

UOC
Universitat Oberta de Catalunya

Xavier Espluga

Doctor en Filologia Clàssica per la Universitat de Barcelona i diplomat en Arqueologia Clàssica per la Università degli Studi di Lecce. S'ha ocupat de diversos aspectes relacionats amb la història cultural i material de l'antiguitat clàssica. Actualment és professor de la Universitat de Barcelona.

Tercera edició: febrer 2012
© Xavier Espluga
Tots els drets reservats
© d'aquesta edició, FUOC, 2012
Av. Tibidabo, 39-43, 08035 Barcelona
Disseny: Manel Andreu
Realització editorial: Eureca Media, SL
Dipòsit legal: B-1.919-2012

Els textos i imatges publicats en aquesta obra estan subjectes –llevat que s'indiqui el contrari– a una llicència de Reconeixement-NoComercial-SenseObraDerivada (BY-NC-ND) v.3.0 Espanya de Creative Commons. Podeu copiar-los, distribuir-los i transmetre'ls públicament sempre que en citeu l'autor i la font (FUOC. Fundació per a la Universitat Oberta de Catalunya), no en feu un ús comercial i no en feu obra derivada. La llicència completa es pot consultar a http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/es/legalcode.ca

Introducció

Referir-se a la civilització romana com a fonament de la cultura occidental és actualment un tòpic d'utilització fàcil.

No obstant això, la veritat és que moltes de les manifestacions culturals de la civilització occidental –en el sentit més ampli del terme– tenen el seu origen i la seva explicació en l'antiguitat clàssica. Sense el coneixement d'aquestes particularitats que enfonsen les seves arrels en el món fecund de la tradició clàssica, no seria possible entendre l'evolució històrica d'Occident. La llengua, la literatura, les diverses arts plàstiques, el dret, la política, la religió, la mentalitat, i la ideologia dels pobles d'Occident tenen, en un grau més gran o més petit, punts de referència inevitables en la civilització romana.

El món clàssic II intenta de ser un acostament pluridisciplinari a l'estudi i l'anàlisi crítica dels fonaments de la civilització romana. En aquest sentit, s'ha volgut integrar en una única obra l'anàlisi de les principals fases històriques, dels trets principals de l'estructura econòmica, dels sistemes polítics i de les realitats socials, i també el sistema de pensament i de valors ètics i religiosos. En tot moment, s'han volgut posar en relació tots aquests aspectes amb les principals realitzacions culturals de la civilització romana, ja que es parteix de la premissa que les manifestacions culturals –expressió fidel dels neguits del temps en què es generen– no s'acaben de comprendre en la seva plenitud sense una adequada contextualització històrica.

Pel que fa a l'exposició teòrica, els continguts han estat distribuïts en catorze apartats temàtics que segueixen, aproximadament, un fil cronològic, des dels orígens de Roma fins a l'actualitat.

Els tres primers apartats es dediquen a l'estudi de la **Roma arcaica**. El primer –titulat "Alba mítica"– examina les llegendes sobre la fase més remota de la història romana, en concret, les sagues mítiques i heroiques anteriors a la fundació de Roma. Amb el títol d'"Un poblat de pastors", l'apartat segon s'ocupa d'analitzar críticament la fundació de Roma (segle VIII aC). El tercer apartat se centra en les vicissituds de la Roma sota domini etrusc, i de les relacions entre Roma i el poble etrusc. Per això, s'anomena "La gran Roma etrusca dels Tarquinis".

Els tres apartats successius s'ocupen de l'estudi de la **República romana**. L'apartat quart, titulat "L'adustitat republicana", vol il·lustrar els fonaments institucionals i el sistema de valors que sustentava ideològicament aquest règim polític. L'impacte amb el món grec, amb l'estudi de la conquesta militar i dels contrastos socials que provoca l'hel·lenització dins la societat romana, ha estat objecte d'anàlisi en l'apartat cinquè, denominat "La luxúria hel·lenística".

L'estudi del període republicà es completa en l'apartat sisè que, amb el títol de "*Dilacerata res publica*", és a dir, 'La República escorxada', examina les causes i les conseqüències de la intensa crisi que caracteritza la darrera generació de la República.

En canvi, els apartats centrals de l'obra es dediquen a **l'època imperial**. Així, "Una ciutat de marbre", títol de l'apartat setè, analitza l'època d'August, el primer emperador, durant la qual es posen les bases d'un nou règim polític. En l'apartat vuitè, "*Urbi et orbi*. Romanització i contacte de cultures", es pren en consideració el procés de romanització de les províncies de l'Imperi. L'apartat novè, intitulat "El que és del Cèsar", incideix en l'anàlisi d'algunes de les principals actuacions del poder imperial, amb l'objectiu de copsar els mecanismes que el poder central utilitza per a emetre i transmetre els seus missatges propagandístics. Finalment, l'estudi del període imperial es conclou amb l'anàlisi del fenomen de l'evergetisme, al qual es dedica l'apartat desè: "*Panem et circenses*".

Els apartats 11, 12 i 13 se centren en l'anàlisi de diversos fenòmens que tenen una importància creixent en el període que ha estat anomenat **antiguitat tardana**. En particular, l'apartat 11 –"Pescadors d'homes"– analitza un fenomen religiós –el cristianisme– que marca l'evolució de la Roma tardoimperial. L'estudi dels pobles bàrbars –un dels grans protagonistes d'aquesta època– ocupen l'apartat 12, titulat "El flagell de Déu". A la fi, en l'apartat 13, "Bizanci: la nova Roma", hom ha volgut dedicar espai a l'estudi de la civilització bizantina, hereva natural de l'Imperi Romà.

Finalment, el darrer apartat –"La ciutat eterna"– vol ser una petita introducció a l'estudi de la tradició clàssica. No és estrany, doncs, que aquest apartat conclusiu reculli molts dels mites, de les imatges i de les visions que les generacions d'Occident han anat construint sobre els mons de Roma.

Si aquesta aportació modesta serveix d'ajuda a l'estudiant interessat i l'esperona per voler conèixer més i millor l'univers de Roma, hom considerarà assolit l'objectiu marcat i recompensats ben gratament els molts esforços esmerçats.

Objectius

Els objectius que l'estudiant ha d'assolir mitjançant la lectura d'aquesta obra es poden resumir en els punts següents:

1. Identificar les principals fases de l'evolució històrica del món de Roma.

2. Aïllar els elements fonamentals de l'evolució socioeconòmica, politicoideològica i cultural de cada període.

3. Ser capaços d'identificar les bases que sustenten l'imaginari relatiu a la civilització romana que han creat els pobles d'Occident.

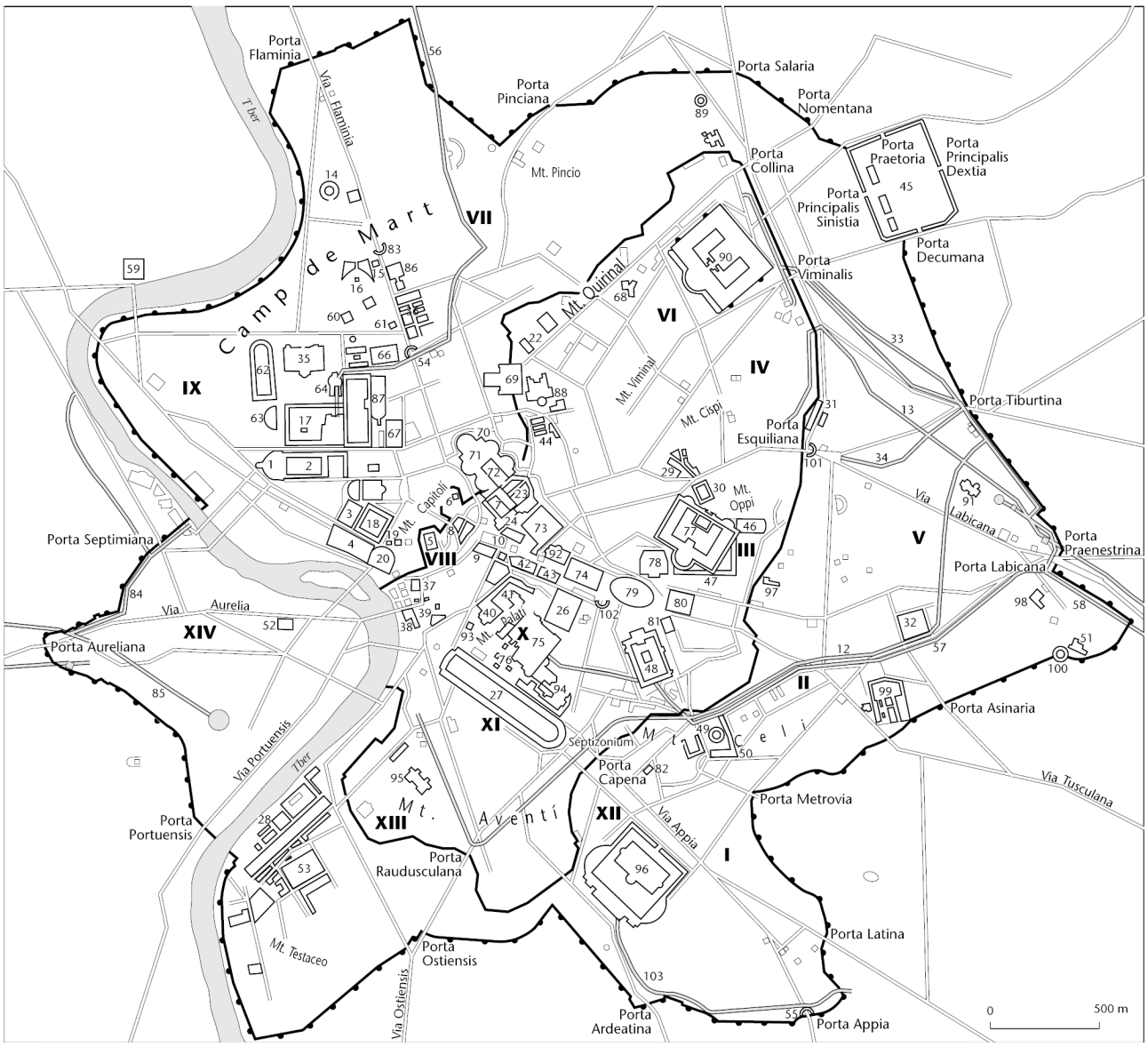

Recinte en el temps de la República

Muralla d'Aurelià

DIVISIONS ADMINISTRATIVES:

I *Porta Capena*
II *Caelimontium*
III *Isis et Serapis*
IV *Templum Pacis*
V *Esquiliae*
VI *Alta Semita*
VII *Via Lata*
VIII *Forum Romanum*
IX *Circus Flaminius*
X *Palatium*
XI *Circus Maximus*
XII *Aventinus*
XIV *Transtiberinus*

EDIFICIS, MONUMENTS, ARCS I AQÜEDUCTES:

De la República:
1 Teatre de Pompeu
2 Pòrtic de Pompeu
3 Teatre de Balb
4 Circ Flamini
5 Temple de Júpiter Capitolí
6 Temple de Juno Moneta
7 Fòrum Juli
8 *Tabularium*
9 Basílica Júlia
10 Basílica Emília
11 *Aqua Appia*
12 *Aqua Marcia*
13 *Anio Vetus*

D'August
14 Mausoleu d'August
15 *Ara Pacis*
16 *Solarium*
17 Termes d'Agripa
18 Pòrtic d'Octàvia
19 Temple d'Apol·lo
20 Teatre de Marcel
21 Temple de Quirí
22 Temple de la Salut
23 Fòrum d'August
24 Fòrum de Nerva
25 Casa de Lívia
26 *Aedes Caesarum* (T. Divus Julius)
27 *Circus Maximus*
28 *Emporium*
29 Temple de Juno Lucina
30 Pòrtic de Lívia
31 Mercat de Lívia
32 *Castra Priora*
33 *Aqua Marcia Fepula Iulia*
34 *Aqua Julia*

Dels Juli-Claudis successors d'August:
35 Termes de Neró
36 Pòrtic de Vipsània
37 Temple de Janus
38 Temple de *Portú*
39 Fòrum Boari
40 Palau de Tiberi
41 Casa de Calígula
42 Casa de les Vestals
43 Pòrtic de Neró
44 *Horrea*
45 *Castra Praetoria*
46 Piscina
47 *Domus Aurea*
48 Temple de Claudi
49 Mercat
50 *Castra Peregrina*
51 *Castra*
52 *Castra*
53 *Horrea Galbiana*
54 Arc de Claudi
55 Arc de Drus
56 *Aqua Virgo*
57 *Aqua Claudia*
58 *Anio Novus*

Dels Flavis i dels Antonins:
59 Mausoleu d'Adrià
60 *Ustrinum* dels Antonins
61 Columna de Marc Aureli
62 Estadi de Domicià
63 Odeó
64 Panteó
65 Temple de Matídia
66 Temple d'Adrià
67 Temple de Titus i Vespasià
68 Temple dels Flavis
69 Temple de Serapis
70 Mercat de Trajà
71 Columna de Trajà
72 Fòrum Trajà
73 Fòrum de la Pau
74 Temple de Venus i Roma
75 Palau dels Flavis
76 *Domus Augustana*
77 Termes de Trajà
78 Termes de Titus
79 Colosseu
80 *Ludus Magnus*
81 *Ludus Matutinus*
82 Temple de l'Honor
83 Arc d'Adrià
84 *Aqua Traiana*
85 *Aqua Alsietina*

Dels Severs i del Baix Imperi:
86 Temple del Sol Invicte
87 Temple d'Isis i Serapis
88 Termes de Constantí
89 Temple de Venus Ericina
90 Termes de Diocleció
91 Nimfeu
92 Basílica de Constantí
93 Temple de Cibele
94 Casa de Septimi Sever
95 Termes de Deci
96 Termes de Caracal·la
97 Temple d'Isis
98 Termes d' Helena
99 *Castra Nova*
100 *Ludus*
101 Arc de Gal·liè
102 Arc de Constantí
103 *Aqua Antoniana*

La ciutat de Roma

Continguts

Mòdul didàctic 1
El món clàssic II
Xavier Espluga
1. Alba mítica
2. Un poblat de pastors
3. La gran Roma etrusca dels Tarquinis
4. L'adustitat republicana
5. La luxúria hel·lenística
6. *Dilacerata res publica*
7. Una ciutat de marbre
8. *Urbi et orbi*. Romanització i contacte de cultures
9. El que és del Cèsar
10. *Panem et circenses*
11. Pescadors d'homes
12. El flagell de Déu
13. Bizanci: la segona Roma
14. La ciutat eterna